Fragmente de viață parohială din zona Năsăudului între anii 1950-1961

Călin Emilian CIRA*

Abstract: In the 20th century, the Romanian Orthodox Church went through times of hardship, especially during the communist period, marked by a materialistic and atheistic perspective on the world. Many priests were arrested, and ecclesiastical activity was reduced to the liturgical dimension. In this context, the Church sought ways to continue its mission of preaching the Word of God, despite the restrictive conditions. In this text, we present some actions through which the communist regime affected parish life in the Năsăud area during the years 1950-1960.

Keywords: Romanian Orthodox Church, communism, parish life.

Introducere

În veacul al XX-lea, Biserica Ortodoxă Română a trecut prin vremuri de restriște, mai ales în timpul perioadei comuniste, marcate printr-o perspectivă materialistă și ateistă despre lume. Omul a fost redus strict la dimensiunea sa economică, iar întreaga istorie la lupta dintre clasele sociale: „[...]Este deci la mijloc o înțelegere materialistă a istoriei și a lucrurilor, de unde și numele de materialism istoric. Concepția aceasta aplică adică istoriei ideea unei dezvoltări conduse de legi determinate și atârând de dezvoltarea raporturilor economice”¹. Comunismul militează pentru desființarea proprietății

* Bibliotecar cercetător la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca; cadru didactic asociat la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

¹ Petre F. ALEXANDRU, *Biserica și comunismul*, Huși, Edit. Tipografia George Cerchez, 1937, p. 11.

private, a familiei, a religiei. Cea din urmă este considerată „opiu pentru popor” deoarece împiedică clasele exploatate să se revolte și să-și obțină libertatea: „[...] Principiile sociale ale creștinismului predică lașitatea, disprețul de sine, înjosirea, supunerea, umilința, pe scurt toate însușirile drojdiei societății, iar proletariatul, care nu acceptă să se lase tratat ca drojdie a societății, are mai multă nevoie de curajul, de demnitatea, de mândria sa și de spiritul său de independență decât de pâinea sa. Principiile sociale ale creștinismului sunt fățarnice, iar proletariatul este revoluționar. Iată cum stau lucrurile cu principiile sociale ale creștinismului”². Lenin întărește această afirmație: „Religia este opiu pentru popor – această maximă a lui Marx este piatra unghiulară a întregii concepții marxiste în problema religiei. Marxismul consideră întotdeauna toate religiile și bisericile contemporane, toate organizațiile religioase ca pe niște organe ale reacțiunii burgheze, care slujesc la apărarea exploatareii și la narcotizarea clasei muncitoare”³. Din acest motiv, partidul are obligația de a lupta împotriva obscurantismului religios: „Întregul nostru program este bazat pe o concepție științifică despre lume, și anume pe concepția materialistă. De aceea, explicarea programului nostru include în mod necesar și explicarea adevăratelor rădăcini istorice și economice ale obscurantismului religios. Propaganda noastră include în mod necesar și propagarea ateismului; editarea literaturii științifice corespunzătoare, care până acum a fost strict interzisă și urmărită de puterea de stat absolutist-iobăgistă, trebuie să constituie acum unul din sectoarele muncii noastre de partid. Va trebui, probabil, să urmărim sfatul pe care l-a dat cândva Engels socialiștilor germani: de a traduce și a difuza în mase literatura franceză iluministă și ateistă din secolul al XVIII-lea”⁴. Aceste idei au avut urmări tragice în viața multor oameni ai credinței care au cunoscut, în țările aflate sub stăpânirea unui astfel de regim criminal, prigoana.

² Karl MARX, Friedrich ENGELS, *Despre religie*, ediția a II-a, București, Edit. Politică, 1960, p. 76-77.

³ Vladimir I. LENIN, *Despre religie*, București, Edit. de Stat pentru Literatură Politică, 1956, p. 18-19.

⁴ *Ibidem*, p. 10.

După cel de-al Doilea Război Mondial, și în România s-au aplicat toate aceste idei, în urma intrării ei în sfera de influență sovietică. Confesiunile creștine au fost supuse unui control strict din partea statului. Mulți preoți, monahi și credincioși au fost arestați pentru faptul că au fost mărturisitori ai lui Hristos. Lupta împotriva credinței s-a concretizat și prin desființarea multor mănăstiri și închiderea școlilor confesionale. O altă metodă prin care s-a încercat atragerea tineretului la „noul regim” a fost eliminarea predării disciplinei „Religie” din școlile publice și înlocuirea ei cu transmiterea învățăturilor ateiste. În acest context potrivit, Biserica Ortodoxă a căutat diverse metode prin care să-și împlinească misiunea de slujire și propovăduire a Evangheliei.

În următoarele rânduri, vom exemplifica cum a fost realizată această lucrare în câteva parohii din zona Năsăudului. Este vorba de un studiu de caz prin care se ilustrează activitatea parohială într-o epocă ostilă credinței, arătând cum a fost afectată viața liturgică și pastoral-misionară de către acest regim. Am folosit în acest scop „circularele” emise de Episcopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, precum și „raportul de activitate” întocmit și redactat de fiecare preot paroh și de conducerea protopopiatului năsăudean. Menționăm faptul că din punct de vedere cronologic ne concentrăm asupra anilor ‘50-‘60 ai secolului trecut.

1. Parohia – centru al vieții pastoral-misionare

Parohia ocupă în viața eclezială un rol fundamental, deoarece viața de credință a credincioșilor se desfășoară în cadrul acesteia. În *Statutul pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, adoptat în anul 1949, parohia era definită astfel: „comunitatea bisericească a credincioșilor, clerici și mireni, de religie creștin ortodoxă așezați pe un anumit teritoriu, sub conducerea unui preot paroh”⁵. Același statut prevedea foarte clar obligațiile pe care le

⁵ *** *Statutul pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 1949, p.13.

au clericii și mirenii. Rolul laicatulului este astfel definit: „Membrii parohiei au îndatorirea: a susține, întări și răspândi credința Bisericii Ortodoxe; a lucra astfel ca toți credincioșii să viețuiască potrivit învățăturilor acestei credințe; a cerceta sfânta biserică, a participa la sfintele slujbe; a se împărtăși cu sfintele taine; a îndeplini faptele milei creștine; a întreține și ajuta Biserica și pe slujitorii ei”⁶. Acesta a fost un aspect foarte important mai ales în acel context dificil în care s-a încercat reducerea rolului Bisericii în viața oamenilor.

Biserica, în ciuda vicisitudinilor, nu a capitulat, ci și-a continuat misiunea mântuitoare. Pentru aceasta, preoții au folosit atât mijloacele pastorației colective, „adică acelea prin care urmărim și realizăm pastorația sau conducerea sufletească a tuturor enoriașilor din parohie, sau a marii lor majorități, indiferent de vârstă, sex, nivelul moral sau intelectual ori profesiunea și îndeletnicirile lor ș.a.m.d.; cele mai des folosite dintre acestea sunt: cultul divin (slujbele săvârșite în biserică), predica și cateheza, la care se adaugă cuvântul tipărit, sub diferitele lui forme (carte sau volum, revistă, ziar, album, foaie volantă etc.)”⁷, precum și metodele pastorației individuale prin contactul cu credinciosul realizat prin intermediul vizitelor pastorale, savârșirea anumitor ierurgii și mai ales prin Taina Spovedaniei⁸.

Și în parohiile din părțile Năsăudului clerul a aplicat aceste metode pastorale, fapt pe care îl vom ilustra în cele care urmează.

2. Viața liturgică și transmiterea învățăturilor de credință

Regimul comunist a încercat reducerea activității Bisericii strict la dimensiunea liturgică, fundamentală în cadrul Bisericii Ortodoxe. Sfânta Liturghie, Sfintele Taine și ierurgiile sunt mijloacele prin care harul divin este împărtășit credincioșilor.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Ene BRANIȘTE, „Mijloace și metode de lucru în activitatea pastorală și misionară a preoșimii de azi”, în *Biserica Ortodoxă Română. Buletinul Oficial al Patriarhiei Române*, Anul XCIX, Nr.1-2, ianuarie-februarie 1981, p. 47.

⁸ *Ibidem*.

Totodată ele au și un conținut învățătoresc deoarece slujbele bisericești cuprind norma de credință ortodoxă. Dacă regimul a redus posibilitatea clerului de a-și împlini vocația în mod deplin prin diverse mijloace, Biserica a găsit să răspundă printr-o preocupare asiduă pentru buna desfășurare a vieții liturgice.

Astfel, de exemplu, în anul 1955 Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului sub jurisdicția căreia se afla zona Năsăudului, episcopul, printr-o circulară, își manifestă purtarea de grijă ca toți credincioșii să poată beneficia de posibilitatea de a participa la cultul divin și de a se spovedi și împărtăși cu ocazia sărbătorilor pascale: „Cu ajutorul Domnului ne apropiem de Sfintele Sărbători ale Învierii.

Ne place să credem că în tot timpul postului – ca de altfel în toată bunăvremea – preoțimea noastră s-a năzuit să verse belșug de mângâiere duhovnicească, în inimile credincioșilor încredințați spre păstorie.

Dar cum «secerișul este bogat, iar secerătorii mai puțini» ne gândim la parohiile vacante și chiar la unele filii cari le au parohiile noastre, cari așteaptă cu aceeași legitimă dorință să se bucure și ele de Marele Praznic. Asta ne face să îndemnăm pe slujitorii Altarului să-și îndoiască strădaniile ca nici un credincios – din cei care doresc – să nu rămână nemărturisit și neîmpărtășit de Sf. Paști.

Acolo unde nevoia o cere, e bine ca însuși P.C. Voastră să întocmiți programul după care preoții care administrează parohii vacante, ca și cei cu mai multe filii, să slujească spre a satisface – după putință – pe toți.

În special, se vor respecta îndrumările noastre date și cu alte ocaziuni, că la o biserică se săvârșește Sf. Liturghie, iar la alta în aceeași zi Vecernia. Slujba Sf. Învieri deasemenea se poate face în două biserici: la ora 12 într-una /fără Sf. Liturghie/ și dimineața într-altă biserică, cu Sf. Liturghie.

Aducându-vă acestea la cunoștință, ne rugăm Bunului Dumnezeu să păzească sănătatea preoțimii noastre ca și a P.C. Voastre, spre o cât mai fructuoasă lucrare în Via Domnului”⁹.

⁹ Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1955, *Onor Oficiul Protopopesc Năsăud, Prea Cucernice Părinte Protopop*, filă nenumărată.

Deseori se impunea preoților ca, în Duminici și sărbători, Sfânta Liturghie să fie savârșită cât mai de dimineață pentru ca apoi toți credincioșii „să iasă la muncile câmpului” și la „alte activități”. Astfel, parohul din localitatea Dumitra, Iuliu Crișan, scria că a terminat, într-o zi de Duminică, mai devreme Sfânta Liturghie pentru ca sătenii să poată participa la o ședință: „În dimineața zilei de 5 Nov. a.c. (duminica) în înțelegere cu conducerea G.A.C. din Cepari, am terminat liturghia la orele 10, pt. a putea lua parte credincioșii la ședința G.A.C. [...]”¹⁰, iar preotul din Nepos menționa în raportul de activitate: „Subsemnatul preot vin a raporta că în munca de folos obștesc de la 15 August până la 5 Septembrie anul curent am săvârșit următoarele, mi-am treierat ultimii snopi ce i-am avut la întovărășire, dând grâul cuvenit la contract. În ziua de 29 August (Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul) am ieșit la ora 10 din biserică fiind treierişul întârziat și am sfătuit poporul să meargă la treierat [...]”¹¹. Astfel, cultul divin a devenit ceva secundar față de „munca pe ogoare”. Preoții și credincioșii au înțeles „mesajul” și bisericile nu s-au golit, ci dimpotrivă, mai mulți credincioși au participat la sfintele slujbe rugându-se cu râvnă și dragoste pentru Hristos.

Pe lângă săvârșirea Sfintelor Taine o preocupare deosebită în epocă a fost transmiterea învățăturii de credință. Aceasta se făcea prin intermediul omiliilor și catehezelor. În fiecare Duminică și sărbătoare, în cadrul Sfintei Liturghii se predica. Cu prilejul înmormântărilor, dar și al altor ierurgii, preotul rostea un cuvânt de învățătură.

Cateheza era un alt mijloc prin care era transmisă și întărită credința copiilor și adulților. La nivelul Patriarhiei încă de la începutul anilor '50 exista această preocupare: „Vă trimitem programa cu subiectele catehezelor fixate de Sfânta Patriarhie. În proxima conferință lunară, P.C. Voastră o veți dicta preoților, iar aceștia își vor lua însemnări, din punct în punct.

¹⁰ Arhiva Protopopiatului Ortodox Năsăud, Dosar Corespondență 1961, *Parohia ort. rom. Dumitra, R. Năsăud, Nr.161/1961*, filă nenumărată.

¹¹ Arhiva Protopopiatului Ortodox Năsăud, Dosar Corespondență 1961, *Oficiul parohial ort. rom. Nepos, Nr.121/1961*, filă nenumărată.

În catehizație se vor călăuzi după această programă și, în măsura posibilităților, vor căuta să satisfacă aceste îndatoriri [...]”¹². În anul 1952 cu ocazia unei conferințe a protopopilor desfășurată la 10 ianuarie, referitor la catehizare se menționau următoarele: „[...] 1/Atragem preoțimii noastre luarea aminte asupra îndatoririi de a catehiza. Fiecare dintre CC. preoți va face raport oficialului protopopesc în termen de cel mult cinci zile de la data prezentei circulare, menționând ziua și ora când face catehizarea. P.C. Protopopi vor întocmi un tablou cuprinzând parohiile și filiile din raion, și îl vor înainta Consiliului Eparhial cel mai târziu în proxima zi după conferința preoțească din Ianuarie a.c. [...]”¹³. Catehizarea se făcea deseori Duminica după Vecernie, fapt consemnat în raportul de activitate de fiecare preot. Astfel, preotul paroh din Maieru scria: „Cu onoare raportez că pentru pruncii școlari se face cateheza regulată în fiecare Duminică la ora 2,1/2 d.a. după vecernie. Frecventează circa 100 copii. Cei cari locuiesc la depărtare mai mare vin neregulat. În lunile de primăvară frecvența e mai bună. Celor adulți li se țin predică catehetice de serie, în fiecare Duminică, regulat li se explică Catehismul cel mare. În anul 1955 am început explicarea Catehismului p. I (Credința), în a.c. am tratat partea a II-a (Poruncile) urmând ca în viitor 1957 să tratez p. III (Sf. Taine)”¹⁴.

În anul 1958 Preasfințitul Teofil Herineanu, episcopul Vadului, Feleacului și Clujului solicită întocmirea unei noi programe de cateheză. Încredințează realizarea acesteia părintelui profesor Liviu Galaction Munteanu care, la rândul lui, îl cheamă în ajutor pe părintele Ioan Bunea pentru a-l sprijini în acest efort. La 26 august 1958 Episcopia Ortodoxă din Cluj trimite către protopopiatele din subordine adresa cu numărul 5932/1958 prin care îndeamnă protopopii ca „la conferința administrativă din luna octombrie să dezbată cu preoții mai multe probleme” și să fie luate „hotărâri în sensul concluziilor de la

¹² Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1951, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj, Nr.4901/1951*, fila 151.

¹³ Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1952, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj, Nr.117/1952*, filă nenumărată.

¹⁴ Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1956, *Oficiul parohial ort. român Maieru, Nr.251/1956*, filă nenumărată.

Conferința cu Protoiereii ținută în Centrul Eparhial la 20 august”¹⁵. La capitolul II pct. 10 se scrie: „Catehizarea copiilor:

- a. conscrierea și gruparea
- b. ciclul I: cl. I-II
- c. ciclul II: cl. III-IV
- d. ciclul III: cl. V-VII

Povestioare morale religioase, rugăciuni, Sf. Scriptură, Catehism. Până la 15 septembrie a.c. va fi trimis de la Centrul Eparhial programa analitică și toate îndrumările necesare asupra materialului didactic [...]. La pct. 11: Catehizarea adulților. La acatistele de miercuri seara și vecerniile de Duminică 20 minute «Cuvânt de învățătură». Se va trimite programa analitică cu schița temelor pentru întregul an bisericesc, sept. 1958 - sept. 1959”¹⁶. Regimul politic a reacționat foarte dur în raport cu această programă deoarece a considerat că este o formă de subminare a orânduirii de stat, atee: „[...] Ce se făcuse însă nu era în vederile factorului politic, de aceea programa a fost retrasă, fiind considerată împotriva învățământului de stat, acum ateu”¹⁷. Imediat cei doi preoți au fost arestați, părintele Liviu Galaction Munteanu murind în închisoarea din Aiud în anul 1961¹⁸. Prin arestarea celor doi preoți s-a reușit demotivarea clerului de a mai face catehizare, iar de la nivelul episcopiei nu au mai fost astfel de inițiative, decât sporadic și tainic.

3. Implicarea preoților în viața comunitară

România la începutul anilor '50 era o țară cu o populație majoritar rurală. În acest mediu, preotul reprezenta un model de

¹⁵ Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1958, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj, Nr.5932/1958*, filă nenumărată.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Ioan BUNEA, *Memorial*, Cluj-Napoca, Edit. Limes, 2015, p. 129.

¹⁸ Pentru o prezentare mai în detaliu, vezi Călin Emilian CIRA, „Fragmente din istoria catehezei în Episcopia Clujului între anii 1950-1958”, în *Arhiva Someșană. Revistă de istorie și cultură*, Seria a III-a, XIV, Năsăud, 2015, p. 297-310.

urmat pentru credincioși. El avea și un rol educativ nu doar pe planul spiritual-moral, ci și în probleme de ordin administrativ. De multe ori, datorită încrederii de care se bucura în rândul parohienilor pentru îndrumările duhovnicești, preotul era nevoit să ofere și învățături „agronomice” și să încurajeze plata diverselor dări și cote către stat. Acesta era și un mod prin care preoțimea își arăta implicarea și utilitatea în viața statului. Astfel, în predici sau cu alte ocazii, preoții vorbeau despre combaterea dăunătorilor și pomicultură, după cum reiese și din documentul emis de Parohia Ortodoxă Nimiea de Sus în anul 1954, din care reproducem un fragment:

„În ziua de 10 ianuarie 1954.

O conferință despre rolul insectelor în gospodăria plugarului. Insecte folositoare ca albinele și altele păgubitoare. Cine vine în ajutorul agriculturii să le restrângă. Paserile: paserile folositoare care se hrănesc cu insecte. Ocrotirea acestora și amenajarea lor cu cuiburi artificiale și ceva hrană în timpul iernei etc.

În 7 februarie 1954. Despre pomicultură. Însemnătatea acesteia. Curățirea uscăturii și aranjarea coroanei pomilor. Instrumentele necesare. Curățirea tulpinelor și a crengilor mai groase. Îngrijirea scoarței și curățarea ei cu peria de sîrmă [...]”¹⁹.

Și la nivel superior se solicita implicarea intensă a clerului în aceste activități: „Secerișul holdelor este în toi. Grija de căpetenie a fiecărui muncitor conștient este ca lucrările împreunate cu adunarea recoltei de pe cîmp, transportarea la arie, treerișul, predarea cotelor și transportarea lor la baza de recepție să fie săvîrșită la timp și în cele mai bune condițiuni.

De aceea atragem preoțimii noastre luarea aminte să îndemne credincioșii din parohii, asupra îndeplinirii cu conștiinciozitate a lucrărilor și îndatoririlor cetățenești mai sus menționate.

În toiul muncilor sezoniere, serviciul divin în biserică se poate săvârși mai devreme ca de obicei, pentru ca oamenii să poată ajunge și la lucrul câmpului, când aceasta o va reclama urgența

¹⁹ Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1954, *Nimiea de Sus. N: 18-1954, Tablou despre activitatea preotului afară de biserică în 1954*, f.1.

timpului favorabil și executarea în cele mai bune condițiuni a oricărei lucrări din lupta pentru bunăstarea poporului, pentru întărirea Patriei și pentru apărarea păcii.

Despre mersul lucrărilor în parohii, cucernicii preoți vor face raport oficiilor protopopești din două în două săptămâni, iar P.C. Protopopi ne vor raporta nouă”²⁰.

Preoții nu doar că aveau obligația să vorbească despre aceste teme, ci trebuiau să și le însușească pentru a fi model sătenilor. Astfel, unii, s-au înscris în întovărășirile agricole: „Preotul Teodor Oprea din Florești luând parte la adunările obștești în legătură cu socializarea agriculturii și-a dat tot aportul în legătură cu lămurirea credincioșilor raportând: «Eu ca preot m-am înscris cu întreagă suprafața agricolă în întovărășirea Drumul Belșugului, asemenea Ilisiu Sever epitrop, Ciui Silvestru cantor, Moldovan Ioan făt, Moldovan Nicolaie, Rusu Grigore, Demian Ioan, Ilisiu Valentin, Ilisiu Simion, Rusu Vasile, Muresan Leonte, toți consilieri ai bisericii până în prezent sunt înscriși 80 de familii din cele 120.

Asemenea ne raportează și preotul Zagrai Petru din Mititei că duce muncă de lămurire în acea problemă.

3/ Urmare circularei oficiului protopopesesc Năsăud dată preoților în legătură cu contractările pe 1959 preoții ne raportează că înșiși au contractat.

Pop Iuliu de la Maieru 100 kg porumb, Teodor Oprea Florești 90 kg grâu și porumb, Zagrai Petru Mititei 200 kg cereale, preotul Ciocirla Emil a lămurit pe credinciosul Ioan Calini care a contractat 500 kg orzoaică și pe Ioan Cacioc care a contractat 500 l lapte”²¹.

Relația preotului cu autoritatea locală este oglindită în documentele acelor timpuri, unde descoperim pe slujitorul altarului care „s-a făcut tuturor toate” pentru ca viața parohiei să nu fie tulburată. Nu erau puține cazurile când preoții erau solicitați pentru a contribui la rezolvarea diverselor probleme care priveau

²⁰ Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1956, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj, Nr.3962/1956*, filă nenumărată.

²¹ Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1959, *Of. Protopopesec Ort. Rom. raion Năsăud, Către Împuternicitul Regional al Cultelor*, filă nenumărată.

comunitatea: „Contactul cu sfaturile populare se ține peste tot în măsura în care organele de conducere locală apelează la sprijinul preotului în diferite probleme locale”²². Pe lângă acele chestiuni din sfera activităților agricole și a plății cotelor, clerul era implicat și în lucrări utile precum electrificarea localităților: „Am ținut legătura cu organele Sfatului popular și în acest scop am participat și la ședințele unde preoții au fost convocați, anume: privind electrificarea comunei, unde pr. Henciu a făcut lucrări de verificare a operațiunilor împreună cu comisiunea de revizie, iar pr. Bondane a fost pe teren cu comisiunea cetățenească, pentru lucrările de finisare a traseului aerian [...]”²³.

Dar nu întotdeauna aceste relații au fost bune. În unele sate au apărut conflicte între reprezentanți ai statului și clerici: „Subsemnatul Preot Pavel Climescu din satul Gersa 2, fără ură și fără părtinire raportează următoarele: dl Președinte interpretează legea cultelor greșit. Spune că a face slujbe particulare în cursul săptămânii la intenția credincioșilor înseamnă propagandă ostilă statului și misticism. Mi-a interzis a mai oficia liturghii în cursul săptămânii, particulare, cu amenințarea că-mi va arăta el mie... Mă va da în judecată... Nici pentru mine personal, de e seară, n-am voie a mă ruga în biserică, ci în casa parohială. Nu e cult al personalității când ne face să tremurăm de umbra lui? Dictatură personală și nu proletară, câtă vreme jignește sentimentul religios sau alte sentimente vrednice. Când îl apucă nervii suduie de mamă și cum îi vine la gură...Nu e rău la inimă, e drept, dar femeile îs îngrozite când dau cu ochii de el și bărbații așișderea... Fug care încotro... Îmi interzice a mai face pace între cei învrăjbiți... Cu trei zile în urmă am împăcat pe soț și soție (familia Helgiug) ca să nu se despartă. Ajunsese la violență... Saveta Helciug, venise la nevastă-mea să arate cum e de vânăta. Nevastă-mea, plângând mi-a spus, să fac pace între ei. [...] Apoi i-am chemat pe amândoi în biserică... Și

²² Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1956, *Of. Protopopesc Ort. Rom.*, Nr.484, Anul 1956, Luna VIII, ziua 7, filă nenumerotată.

²³ Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1957, *Oficiul parohiei ort. rom. TELCIU*, Nr.7-1957, filă nenumerotată.

s-au împăcat... Pentru că prin acest fapt au renunțat a merge a se pârî la Sfat și la Miliție și la Tribunal pentru divorț îs acuzat că îmi asum atribuții ce [*cuvânt neclar*]: «Să-i fi lăsat să divorțeze [...]» a fost replica nervoasă a dlui Președinte. Altă dată o să te dăm în judecată a zis tot el [...]. Îs acuzat cum că opresc oamenii să reclame furturi... Dimpotrivă când vin oamenii la rugăciune pentru descoperirea furtului, îi îndemn a reclama la miliție... [...]»²⁴.

Misiunea Bisericii, în această perioadă, a fost restrânsă foarte mult și prin faptul că mulți preoți au cunoscut închisorile regimului comunist. Ei au fost închiși pentru misiunea pe care o desfășurau și care a fost considerată a fi împotriva „orânduirii de partid și de stat”. Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului a avut o grijă și o preocupare aparte față de acești clerici: „S-a întâmplat că unii preoți au fost arestați și judecați sau au fost deținuți un timp oarecare pentru cercetări, iar PP. CC-lor părinții protopopi nu ne-au raportat decât după ce au trecut luni de zile sau după ce ne-am sesizat noi și le-am cerut lămuriri.

Pentru a nu se mai repeta situația aceasta vă rugăm ca ori de câte ori se întâmplă arestarea sau deținerea vreunui preot să ne raportați în termen de trei zile despre aceasta, iar cu privire la salarizarea acestora să vă conformați dispozițiilor date în acest sens, precum și dispozițiilor cuprinse în circulara noastră recentă privind întocmirea statelor de plată. Dacă vreunul din cei arestați sau deținuți a fost judecat fie că a fost condamnat, fie că a fost achitat – îndată după ce cunoașteți hotărârea dată să ne raportați despre aceasta»²⁵.

Colectivizarea a fost un alt factor care a slăbit din punct de vedere economic parohiile: „Binevoiți a ne da dispoziții a mai ține această ecleje Preotească, sau să o predăm Sfatului Popular, cu Proces Verbal; bine ar fi dacă s-ar putea să rămână, iar dacă nu, o vom preda»²⁶. Din această afirmație reiese situația financiară grea pe care unele parohii o aveau în urma pierderii terenurilor agricole.

²⁴Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1961, *Parohia Bis. Gersa 2, Nr.77, 23.XI.1961*, filă nenumerotată.

²⁵Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1958, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj, Nr. 4723/1958*, filă nenumerotată.

²⁶Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud, Dosar Corespondență 1958, *Of. Parohial ort. rom. Poienile Zăgrii Suplai, Nr. 43/958*, filă nenumerotată.

În loc de concluzii

Perioada regimului comunist a fost pentru Biserică una dificilă. Sigur, s-au făcut și unele compromisuri precum susținerea unor politici ale statului (colectivizarea agriculturii, plata cotelor...). Dar, cu toate acestea, preoțimea a fost la înălțimea slujirii, cu orice riscuri. Unii preoți au fost arestați, iar multor parohii li s-au confiscat proprietățile, fapt ce le-a diminuat puterea economică. Programul liturgic era deseori tulburat de obligativitatea creștinilor de a fi prezenți la lucrările agricole. Cu toate acestea, Biserica a fost o prezență importantă în comunitate. Credincioșii nu au fost lipsiți de Sfintele Taine și ierurgii. S-a insistat pe transmiterea învățăturii ortodoxe prin intermediul predicii și catehezelor. Față de cele din urmă a existat un interes special din partea Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului în contextul în care disciplina „Religie” nu mai era predată în școli, iar ateismul era politică de stat. Prin intermediul catehezelor s-a încercat o contrapondere la învățământul ateu, fapt ce a dus până la urmă la dispariția acestei forme de învățământ religios după anul 1958. În ciuda acelor vremuri grele preoții din zona Năsăudului au reușit să-și împlinească misiunea de propovăduire a Cuvântului lui Dumnezeu și să păstreze vie credința în inima celor pentru care Hristos este „Calea, Adevărul și Viața”.

Bibliografie

1. *** *Statutul pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 1949.
2. ALEXANDRU, Petre F., *Biserica și comunismul*, Huși, Edit. Tipografia George Cerchez, 1937.
3. BRANIȘTE, Ene, „Mijloace și metode de lucru în activitatea pastorală și misionară a preoțimii de azi”, în *Biserica Ortodoxă Română. Buletinul Oficial al Patriarhiei Române*, Anul XCIX, Nr.1-2, ianuarie-februarie 1981, p.47-58.

4. BUNEA, Ioan, *Memorial*, Cluj-Napoca, Edit. Limes, 2015.
5. LENIN, Vladimir I., *Despre religie*, București, Edit. de Stat pentru Literatură Politică, 1956.
6. MARX, Karl / ENGELS, Friedrich, *Despre religie*, ediția a II-a, București, Edit. Politică, 1960.

Documente de arhiva Protopopiatului Ortodox Român Năsăud:

1. Dosar Corespondență 1951, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj*, Nr. 4901/1951.
2. Dosar Corespondență 1952, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj*, Nr.117/1952.
3. Dosar Corespondență 1954, *Nimigea de Sus. N: 18-1954, Tablou despre activitatea preotului afară de biserică în 1954.*
4. Dosar Corespondență 1955, *Onor Oficiul Protopopesc Năsăud, Prea Cucernice Părinte Protopop.*
5. Dosar Corespondență 1956, *Oficiul parohial ort. român Maieru*, Nr. 251/1956.
6. Dosar Corespondență 1956, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj*, Nr. 3962/1956.
7. Dosar Corespondență 1956, *Of. Protopopesc Ort. Rom, Nr.484, Anul 1956, Luna VIII, ziua 7.*
8. Dosar Corespondență 1957, *Oficiul parohiei ort. rom. TELCIU*, Nr.7-1957.
9. Dosar Corespondență 1958, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj*, Nr. 5932/1958.
10. Dosar Corespondență 1958, *Episcopia Ortodoxă Română Cluj*, Nr. 4723/1958.
11. Dosar Corespondență 1958, *Of. Parohial ort. rom. Poienile Zăgrii Suplai*, Nr. 43/958.
12. Dosar Corespondență 1959, *Of. Protopopesc Ort. Rom. raion Năsăud, Către Împuternictul Regional al Cultelor.*
13. Dosar Corespondență 1961, *Parohia Bis. Gersa 2, Nr.77, 23.XI.1961.*
14. Dosar Corespondență 1961, *Oficiul parohial ort. rom. Nepos*, Nr. 121/1961.
15. Dosar Corespondență 1961, *Parohia ort. rom.Dumitra, R. Năsăud*, Nr. 161/1961.